

STELTLOPERRINGWERK DOOR DE FFF IN DE PERIODE 1992-1994

verslag van de steltloperringgroep FFF

Klaas Koopman

Tot nu toe zijn door de steltloperringgroep zes verslagen geproduceerd die alle zijn gepubliceerd in Twirre. Het laatste verslag ging over 1989-1991 en verscheen in 1992 (Twirre 3, nummer 3). In dit verslag worden de jaren 1992 tot en met 1994 behandeld.

In dit verslag ontbreken de gegevens van Arend Timmerman, de andere ringer van de steltloperringgroep. Hij heeft de laatste jaren het ringen van steltlopers op een laag pitje gezet.

veldwerk

Het ringwerk bestond in de verslagperiode vooral uit nachtelijke vangsten met mistnetten (Holwerd) en het vangen van vogels op het nest met nestvallen (Holwerd, Hoogkerk, Leeuwarden). Tabel 1 toont de totale aantallen gevangen vogels in de periode 1992-1994.

Het ringwerk heeft zich met name geconcentreerd op het vangen met mistnetten en nestvallen bij Holwerd.

In 29 nachten werden 2143 steltlopers, meeuwen en sterns gevangen. Daarnaast werd op 17-9-1993 in de avond-schemering een Slechtvalk gevangen. Deze vogel is niet in tabel 1 opgenomen. Dat geldt ook voor 14 gevangen Bergeenden. Opvallend grote aantallen vogels werden gevangen van Bonte strandloper en Tureluur, maar ook de vangsten van Kanoetstrandloper, Regenwulp en Steenloper (10 vogels in 1993) waren hoger dan gebruikelijk. Op 27 dagen werd in het broedseizoen met nestvallen geprobeerd broedvogels te vangen. In totaal werden daarbij in de periode 1992-1994 767 vogels gevangen met de grootste aantallen van Scholekster (185), Kluut (150), Kokmeeuw (314) en Visdief (98).

Nieuw in de vangsten van broedvogels is de Zilvermeeuw. Elk jaar zijn vier vogels geringd, terwijl daarnaast in 1994 twee vogels werden gevangen die in de voorgaande jaren hier al waren geringd.

Verder vond het ringwerk vooral op een tweetal plaatsen in het binnenland plaats. Op het dak van de Frico te Leeuwarden en op de vloeivelden van de Suikerunie te Hoogkerk zijn jaarlijks Visdieven op het nest gevangen, totaal 86. Daarnaast werden op deze twee plaatsen en bij Holwerd ook geprobeerd zoveel mogelijk jonge Visdieven te ringen. In totaal zijn 284 jongen geringd. Bij Hoogkerk werden ook jaarlijks een aantal Kokmeeuwen op het nest gevangen, totaal 289.

Het wilsternet is (tijdelijk) minder als vangmiddel gebruikt. In totaal werd driemaal gevangen waarbij naast 39 Scholeksters ook vier Kemphanen werden gevangen.

terugmeldingen

In tabel 2 zijn alle in 1992-1994 binnengekomen terugmeldingen opgenomen. De grote aantallen terugmeldingen van Scholekster en Visdief uit Nederland worden voor een aanzienlijk deel veroorzaakt door het terugvangen van zelf geringde vogels. De vele terugmeldingen van de Kokmeeuw uit Nederland hebben voor een groot deel betrekking op afgelezen ringen met een kijker in de stad Groningen van bij Hoogkerk geringde broedvogels.

In tabel 3 en figuur 1 zijn enkele bijzondere terugmeldingen gepresenteerd. Terugmeldingen van Zilverplevier zijn schaars, zeker uit Afrika. Naast terugmeldingen uit Duitsland (twee) en Zweden is de terugmelding van een Kanoetstrandloper uit Frankrijk, de eerste van deze soort uit dit land.

De terugmelding van een Bonte Strandloper uit het Aziatische broedgebied is bijzonder waardevol. Enerzijds komen uit dit gebied heel weinig

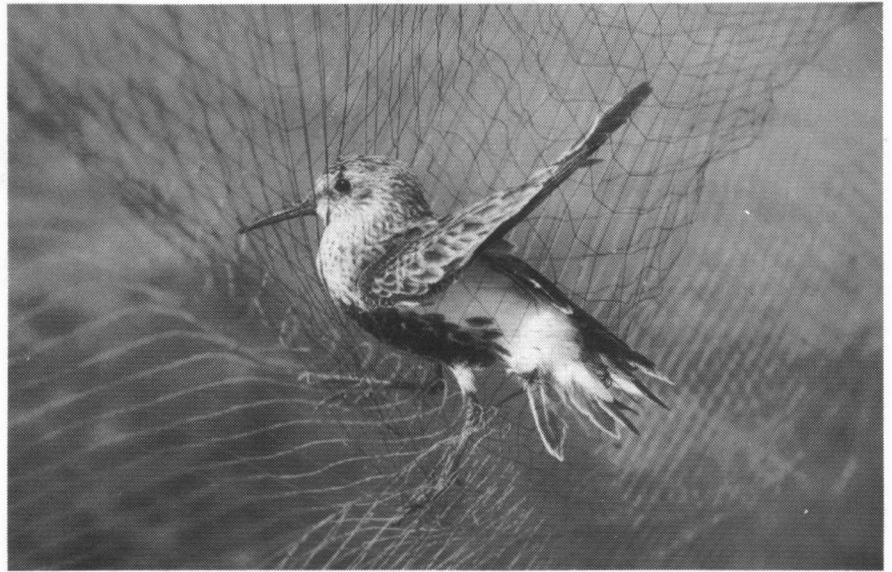
Figuur 1. Enkele bijzondere ringmeldingen. A (Slechtvalk), D en E (Bonte strandloper), G en I (Tureluur) betreffen ringplaatsen van vogels die bij Holwerd gevangen zijn; B (Zilverplevier), C (Bonte strandloper), F (Kanoetstrandloper), H (Tureluur) en J (Visdief) betreffen terugmeldingen van vogels die bij Holwerd geringd zijn. Verdere gegevens zie tabel 3.

terugmeldingen, anderzijds geeft het aan van waar wij vogels in de Waddenzee kunnen verwachten. De vangst van een Bonte strandloper met een Italiaanse ring is bijzonder, omdat er tussen Nederland en Italië nauwelijks uitwisseling is van geringde Bonte strandlopers. Bovendien zou het heel goed mogelijk zijn dat het hier handelt om een exemplaar van de ver oostelijk broedende ondersoort *sakhalina*. Voor de onderbouwing van deze veronderstelling wordt verwezen naar Koopman (1994, zie publicaties). De vangst van een Bonte strandloper met een Spaanse ring is opgenomen, omdat dit de eerste terugmelding van deze soort is die betrekking heeft op dit land.

De vangst van een Tureluur met een Spaanse ring en de terugmelding uit Italië zijn de eerste terugmeldingen van deze soort die betrekking hebben op deze landen. De vangst van een IJslandse Tureluur is de tweede uit dat land. Visdieven blijven vreemde vogels. Wat heeft een broedvogel van Holwerd in juni in Duitsland te zoeken: wisseling van broedgebied of rondzwerven bij afwezigheid van broedverplichtingen?

terugmeldingen Bergeend

Hoewel slechts af en toe een Bergeend wordt gevangen, geeft deze soort

Bonte strandloper in mistnet

foto Bruno Ens

toch leuke terugmeldingen. Alle terugmeldingen tot nu toe zijn opgenomen in figuur 2.

De vogel uit het Duitse waddengebied werd op 30-8 als 1e kalenderjaar-vogel bij Holwerd geringd en drie jaar later op 10-6 in Duitsland dood gevonden. Gelet op de datum van terugmelding en de leeftijd is het waarschijnlijk een Duitse broedvogel.

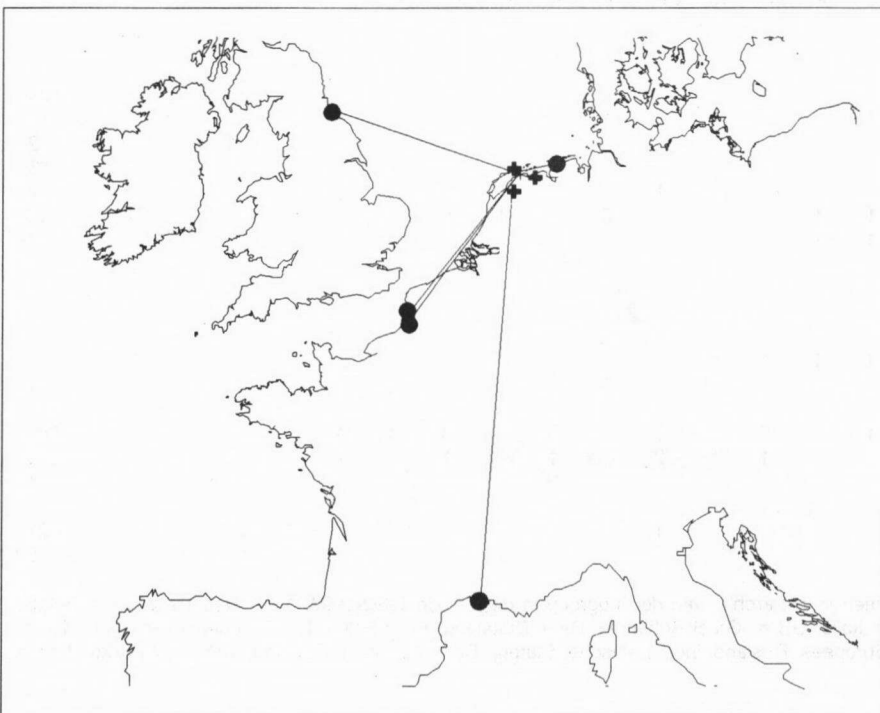
Beide terugmeldingen uit NW-Frankrijk hebben vermoedelijk betrekking op Nederlandse broedvogels: in augustus en april in Nederland aanwezig en beide in november in Frankrijk aangetroffen.

Ook de op Engeland betrekking hebbende terugmelding zal een Nederlandse broedvogel betreffen: geringd in januari in Engeland en in april dood gevonden in Nederland.

De interessantste terugmelding betreft de vogel uit ZO-Frankrijk. Deze werd als pullus (niet vliegvlugge jonge vogel) in Frankrijk geringd en het volgende jaar in september door Trinus Haitjema dood gevonden op de Steile Bank. In Thieme's VogeltrekAtlas maken vader en zoon Speek overigens ook melding van enkele terugmeldingen uit Nederland van als pullus in ZO-Frankrijk geringde Bergeenden en omgekeerd.

dankwoord

Rijkswaterstaat en de Suikerunie verleenden toestemming tot het betreden van respectievelijk de landaanwinningsswerken aan de Friese kust en de vloeivelden te Hoogkerk. De Frico verleende toestemming om Visdieven te ringen op het dak van hun pand in Leeuwarden. Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij verleende ontheffing van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet, waardoor het vangen van vogels aan de waddenkust mogelijk was. Aan allen komt mijn

Figuur 2. Ringmeldingen Bergeend: ✕ = ringplaats, ● = vindplaats.

soort	totaal	jaar		
		1992	1993	1994
Scholekster	396	168	115	113
Kluut	159	39	73	47
Kievit	5	3	2	-
Bontbekplevier	12	3	9	-
Goudplevier	2	1	1	-
Zilverplevier	53	13	39	1
Kanoetstrandloper	104	35	69	-
Krombekstrandloper	10	1	9	-
Kleine strandloper	2	-	2	-
Bonte strandloper	867	494	258	115
Kemphaan	4	-	4	-
Grutto	9	4	4	1
Rosse grutto	23	6	15	2
Regenwulp	49	14	28	7
Wulp	15	6	7	2
Zwarte ruiter	2	1	1	-
Tureluur	570	253	210	107
Groenpootruiter	3	-	2	1
Oeverloper	1	-	-	1
Steenloper	11	1	10	-
Kokmeeuw	779	328	202	249
Stormmeeuw	48	20	20	8
Zilvermeeuw	29	14	9	6
Visdief	185	60	69	56
Noordse stern	5	4	1	-
totaal	3343	1468	1159	716

Tabel 1. Totale aantallen gevangen volgroeide steltlopers, meeuwen en sterns in de periode 1992-1994

hartelijke dank toe.

In de verslagperiode moesten onder andere weer nieuwe netten en ringen aangeschaft worden. Subsidies van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, het Anjerfonds Friesland en Stichting Fona maakten dit door het verstrekken van subsidies mogelijk. Ook aan de subsidieverstrekters komt mijn hartelijke dank toe.

De volgende personen werkten mee aan het vangen van vogels: Cees Bil, Jaring Roosma en Dick Schut. Het is mogelijk dat enkele nieuwe mensen bij het ringwerk worden betrokken. Belangstellenden kunnen contact met mij opnemen.

K. Koopman, Diligencelaan 11,
9351 PR Leek

	NL	BL	FR	PO	ES	IA	GB	IS	DF	PL	DK	NO	SV	SF	SU	SI	MA	NM	GY	totaal
Slechtvalk														1						1
Bergeend									1											3
Scholekster	100	1	7				1													109
Kluut	11			1	1												1			14
Kievit	1		1																	2
Zilverplevier	1						1												1	3
Kanoetstrandloper			1						1											2
Bonte strandloper	17				1	1	1			5		1	5			1				32
Kemphaan	1				1	1												1		4
Grutto	1		1																2	4
Rosse grutto	1																			1
Regenwulp	1																			1
Wulp	4																			4
Tureluur	7		1		1	1	1	1												12
Steenloper										1										1
Kokmeeuw	122	2	1		1		5				5		3	3	4					146
Stormmeeuw	3						1		2		1		1		1					9
Zilvermeeuw	4																			4
Visdief	29		1						1											31
Noordse stern	2																			2

Tabel 2. Totale aantallen terugmeldingen opgenomen in het archief van de ringgroep in de periode 1992-1994. NL = Nederland, BL = België, FR = Frankrijk, PO = Portugal, ES = Spanje, IA = Italië, GB = Groot-Brittannië, DF = Duitsland, PL = Polen, DK = Denemarken, NO = Noorwegen, SV = Zweden, SF = Finland, SU = Europees Rusland incl. Baltische Staten, SI = Aziatisch Rusland, MA = Marokko, NM = Mauritanië, GY = Guinée-Bissau

soort	ringnummer	geslacht	leeftijd	ringdatum	overige ringgegevens	vinddatum	overige vindgegevens
Slechtvalk (A)	Helsinki D 122.940	♀	pullus	13-07-1989	Finland , Lappi (exacte ringplaats geheim)	17-09-1993	Holwerd; gecontroleerd
Zilverplevier (B)	Arnhem 1.212.943	-	1kj	28-10-1984	Holwerd	16-04-1993	Guinée Bissau 11.22N 16.07W; gecontroleerd
Bonte strandloper (C)	Arnhem H 161.449	-	na 2kj	17-04-1987	Holwerd	19-06-1993	Aziatisch Rusland , Tyumen (Jamal) 71.18N 72.02E; gecontroleerd, broedend
(D)	Bologna Z 29.896	-	1kj	09-09-1991	Italië , Ravenna 44.15N 12.20E	18-08-1993	Holwerd; gecontroleerd
(E)	Madrid 2.432.634	-	1kj	29-12-1992	Spanje , Pontevedra 42.30N 08.52W	20-08-1993	Holwerd; gecontroleerd
Kanoetstrandloper (F)	Arnhem K 860.612	-	na 2kj	22-08-1992	Holwerd	02-09-1993	Frankrijk , Pas de Calais 50.57N 01.50E; geschoten
Tureluur (G)	Madrid 3.072.705	-	na 1kj	02-05-1992	Spanje , Malaga 36.47N 04.06W	29-08-1992	Holwerd; gecontroleerd
(H)	Arnhem 1.235.012	-	na 1kj	10-08-1991	Holwerd	05-06-1993	Italië , Imperia & Savona 44.18N 08.26E; geen vindomstandigheden bekend
(I)	Reijkjavik 747.092	-	pullus	21-06-1993	IJsland 66.04N 19.08W	22-09-1993	Holwerd; gecontroleerd
Visdief (J)	Arnhem K 572.140	-	na 2kj	26-05-1984	Holwerd; geringd op nest	20-06-1993	Duitsland , Weser-Ems 53.36N 08.08E; dood gevonden

Tabel 3. Enkele bijzondere terugmeldingen. De letters bij de soortnamen komen overeen met de letters in figuur 1. De leeftijd van de vogel bij het ringen is als volgt vermeld: pullus = niet vliegvlugge jonge vogel; 1kj = geboren in het jaar van ringen; 2kj = geboren in het jaar voorafgaand aan het jaar van ringen enzovoorts. Bij overige ring- en vindgegevens zijn de buitenlandse ring- en vindplaatsen (met coördinaten) vermeld en ring- of vindomstandigheden (gecontroleerd = gevangen en weer losgelaten door de ringer).

publicaties

Onderstaand volgt een lijst van publicaties uit de jaren 1992-1994 die (mede) betrekking hebben op het materiaal verzameld door de ringgroep.

- Koopman K. 1992. Biometrie, gewichtsverloop en handpenrui van een binnenlandse populatie Scholeksters *Haematopus ostralegus*. *Limosa* 65: 103-108.
- Koopman K. 1992. IJslandse Tureluurs, wat zijn dat? Op het Vinketouw nummer 66: 16-19.
- Koopman K. & Timmerman A. 1992. Steltloperingwerk door de FFF in 1989-1991. *Twirre* 3 (3): 1-4.
- Koopman K. 1993. Een Bonte Strandloper van Jamal, Aziatisch Rusland in de Waddenzee. *NSWG Nieuws* 1 (2): 8.
- Koopman K. 1994. Scholeksters bij Holwerd in de problemen? *Twirre* 5 (1): 1-5.
- Koopman K. 1994. Speculaties rond de vangst in de Waddenzee van een in Italië geringde Bonte Strandloper. *NSWG Nieuws* 2 (2): 7-8.
- Koopman K. en Bil C. 1994. Scholekstermaten in determinatiegidsen, voetangels en klemmen bij het gebruik. Op het Vinketouw nummer 75: 7-10.